

©Satu Mattila ja Jenny West
Terveysalan ammattilaisten pätevyisysohjelma -projekti (TEAP)
Bioanalytiikoiden pätevyisysohjelma
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Suomea bioanalytiikoille: Bioanalytiikan erityissanasto

Ennen näytteenottoa

tutkimustarve; syy tehdä asiakkaalle laboratoriotutkimus esim. sairauden diagnosointi

tutkimuspyyntö; siinä määritetään henkilö ja laboratoriotutkimus, jonka henkilölle on määrätty

tutkimuksen pyytäjät; taho, joka on tehnyt tutkimuspyynnön

tutkimuslyhenne; laboratoriotutkimuksen lyhenne laajempi kuin tutkimuspyyntö. Käytössä erityisesti potilastutkimuksissa ja siinä kerrotaan kysymyksenasettelu.

kysymyksenasettelu; kerrotaan, miksi tutkimus pyydetään. Esimerkiksi asiakkaan saamien toistuvien poissaoloa aiheuttavien vuoksi pyydetään tekemään potilastutkimus, jossa analysoidaan aivojen sähköisen toiminnan muutoksia.

laboratoriotutkimuslyhenteiden etuliite eli systeemilyhenne; kertoo mikä on näyttemateriaali, esimerkiksi lyhenne B- kertoo, että tutkitaan kokoverta

laboratoriotutkimuslyhenne; kertoo mitä tutkitaan, esimerkiksi Gluk kertoo, että analysoidaan näytteen glukoosin pitoisuus

laboratoriotutkimuslyhenteiden takaliite; kuvaa tutkimusta tarkemmin, esimerkiksi -O, kyseessä on osoitustesti

paasto; tarkoittaa sitä, että asiakkaan tulee tiettyihin laboratoriotutkimuksiin olla syömättä ja juomatta

ennakkovalmistautuminen/esivalmistautuminen; asiat, jotka asiakkaan on tehtävä ennen laboratoriotutkimusta

Näytteenotto

staassi eli kiristysside; tarvitaan sopivan suonen etsintään

kyynärtaive; yleisin verinäytteen ottopaikka

tufferi eli puhdistuslappu, jolla esimerkiksi pistopaikka puhdistetaan

verialtistustapaturma; kun työtilanteessa altistut asiakkaan verelle tai eritteille

EMLA; puudutevoide, jota käytetään esimerkiksi lapsilla puuduttamaan pistokohta

infektioportti; reitti mistä mikrobit voivat päästä asiakkaaseen eli esimerkiksi pistokohta

suojakäsineet; hanskat, jotka laitetaan käteen suojaamaan työntekijää ja/tai asiakasta

viitearvot; tulosväli, johon asiakkaan tulosta verrataan

riskijäteastia; jäteastia (roska-astia), johon laitetaan esimerkiksi pistävä jäte kuten käytetyt neulat

lansetti; eli terä, jota käytetään ihopistoksen tekemiseen

tunnistetieto esim. asiakkaan nimi

holkki eli adapteri, jota voit tarvita esim. näyteneulan kiinnityksessä

PLV-virtsa eli puhtaasti laskettu virtsanäyte

suojakäsine; eli suojahanskat, hanskat

Näytteenoton jälkeen

Laboratoriotutkimustulos; tulos, joka saadaan, kun näyte on analysoitu

Viitearvot; laboratoriotutkimukselle määritetyt rajat, joihin laboratoriotutkimustulosta verrataan, tulosväli, johon asiakkaan tulosta verrataan

Laboratoriotutkimus prosessi

preanalyttinen vaihe; tarkoittaa kaikkea mikä tapahtuu ennen näytteen analysointia, esimerkiksi asiakkaan ohjaus tutkimukseen, näytteenotto ja näytteen käsittely

analyttinen vaihe; vaihe, jossa näyte analysoidaan

postanalyttinen vaihe; arvioidaan laboratoriotutkimustulosten luotettavuutta, tiedotetaan tuloksista eteenpäin ja tehdään kliininen arviointi

- Pre-preanalytiikka: Laboratoriotutkimusten tutkimuspyynnöt ja tutkimuskohtaiset ohjeet.
- Preanalytiikka: Ohjaus, näytteenotto, näytteiden käsittely ja lähettäminen.
- Analytiikka: Analyysitoiminta, johon sisältyvät kaikki analyysivaiheen tehtävät, kuten menetelmät, laitteet, työprosessit ja laadunohjaus.
- Postanalytiikka: Tulosten arviointi ja välittäminen tutkimusta pyytäneeseen yksikköön.

Potilastutkimukset

potilastutkimus; tutkimus tehdään asiakkaan kanssa, esim. EKG

potilasohje; ohje tutkimuksesta, jonka potilas saa etukäteen ennen tutkimusta

tutkimuslaite/rekisteröintilaitte; laite, jota voidaan tarvita potilastutkimusten tekemiseen

rekisteröinti; tutkimuksesta saatu informaatio

pitkäaikaisrekisteröinti; rekisteröintiä otetaan pidemmän aikaa eli esim. yön yli

lausunto; rekisteröinnin tulokset tulkittuna

löydös; rekisteröinnistä tehty huomio

oirekartta; asiakas itse kuvailee oireita

Lisää sanastoa löydät eri laboratorioden tutkimusohjekirjoista. Löydät niitä laboratorioden internet-sivuilta. Tutustu ainakin kahden laboratorion tutkimusohjekirjaan ja selvitä itsellesi sieltä sanoja, joita et tunne tai tutustu miten yllä olevia sanoja käytetään.

Esimerkiksi: HUS Diagnostiikkakeskus ammattilaiset, <https://diagnostiikka.hus.fi/> Täältä löydät tutkimusohjekirjan.

Materiaali on tuotettu Terveysalan ammattilaisten pätevöitymispolku -projektin (TEAP) sairaanhoitajan pätevöitymisopinnoissa. Projekti toteutettiin ajalla 6/2022-31/2025. Projektia rahoitti Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (JOTPA).